

Vrede.
Wie
durft?

Vieren.

Vredesweek

Suggesties voor vieringen
in de Vredesweek van
14 t/m 22 september 2024

PAX Vieren is hét magazine met inspiratie, suggesties en tips voor vieringen, diensten en bijeenkomsten rondom het thema vrede voor iedereen binnen en buiten de kerk. PAX Vieren komt één keer per jaar uit rond de Vredesweek.

Vredesweek'24
14 t/m 22 september

Leesrooster

Zondag 15 september 2024 (Vredeszondag)

- lezing 1:
 - Gemeenschappelijk leesrooster: Jesaja 45,20-25
 - Romeins Missaal: Jesaja 50,4-7a
- Psalm 116,1-9
- lezing 2:
 - Gemeenschappelijk leesrooster: Jakobus 2,1-18
 - Romeins Missaal: Jakobus 2,14-18
- lezing 3:
 - Gemeenschappelijk leesrooster: Marcus 9,14-29 (alternatieve leeslijn: Handelingen 13,13-16.42-52)
 - Romeins Missaal: Marcus 8,27-35

Zondag 22 september 2024

- lezing 1:
 - Gemeenschappelijk leesrooster: Deuteronomium 13,2-6
 - Romeins Missaal: Wijsheid 2,12.17-20
- Psalm
 - Gemeenschappelijk leesrooster: 139,13-24
 - Romeins Missaal: 54,3-5.7-8
- lezing 2: Jakobus 3,16-4,6
- lezing 3: Marcus 9,30-37 (alternatieve leeslijn Gemeenschappelijk Leesrooster: Handelingen 15)

Colofon

Redactie: Tom Mikkers is predikant in Wassenaar en werkzaam bij de EO als bedenker van nieuwe tv-programma's. Sanneke Brouwers is krijgsmachtaalmoezenier en onderdeel van de PAX Christi Iederenraad. Anje de Heer is adviseur Liturgie bij Kerkpunt, stafmedewerker van Kerkzang.nl en coördinator van het Huis van de Kerkmuziek. Jan Zwart is Voorganger bij het Apostolisch Genootschap.

Met bijdragen van: Ellen Labrijn als medewerker jeugd bij het Apostolisch Genootschap. Cissy Joan als dichteres, spoken word artiest, en zangeres. Thomas Quartier als voormalig theoloog des vaderlands en professor in ritueel en liturgie aan de Radboud Universiteit. Anko Oussoren als jongerenwerker in De Bron. Monique van Strien-van Milaan als o.a. voorzitter van Beweging van Barmhartigheid.

Daarnaast grote dank aan Hasan, Sala, en Fatema voor het delen van hun verhalen.

Eindredactie: Manon Voerman en Godelieve de Wijer
Illustratie cover: Len Munnik.
Vormgeving en productie: Think Next Level, Amsterdam
ISSN 1385-9668

St. Jacobsstraat 12,
3511 BS Utrecht
Postbus 19318,
3501 DH Utrecht
Tel: 030 - 233 33 46
info@paxvoorvrede.nl
www.paxvoorvrede.nl www.vredesweek.nl

PAX heeft het CBF keurmerk, is ANBI-erkend en ISO-gecertificeerd. PAX Vieren is beschikbaar in gesproken vorm bij de Christelijke Bibliotheek voor blinden en Slechtzienden (CBB) voor mensen met een leesbeperking. Wilt u een abonnement op dit tijdschrift in een aangepaste leesvorm of meer informatie hierover? Dan kunt u contact opnemen met de CBB, tel: 0341 565 477, e-mail: klantenservice@cbb.nl.

Vredesweek 2024

Dit jaar is het Vredesweekthema 'Samen voor Vrede. Nu!'. In een tijd waar de berichten over oorlog in het buitenland weer bovenaan de nieuwspagina's staan en ook in Nederland de onvrede en onverdraagzaamheid toeneemt, is het belangrijk om door het hele land een licht te schijnen op de urgentie en het belang van vredeswerk. Inclusieve en blijvende vrede vraagt meer, het is daarom ook onze taak om nu na te denken over de toekomst en de grote vragen. Hoe komen we tot nieuwe perspectieven op blijvende vrede in Israël en Palestina, en breder: in het Midden-Oosten? Wat is de invloed van klimaatverandering op conflicten overal ter wereld? Hoe bestrijden we polarisatie en onvrede in ons eigen land?

Samen met Ambassades van Vrede, met burgers en partnerorganisaties willen we in de Vredesweek 2024 in gesprek over die vragen. Vragen over wat we op dit moment kunnen en moeten doen voor vrede, nu en in de toekomst. Gemakkelijk zal dat niet zijn, maar noodzakelijk is het wel. Wanneer de samenleving de hoop dreigt te verliezen, willen wij een krachtig en eensgezind geluid laten horen. Met allen die de wens tot vrede delen, zeggen we:
Samen voor Vrede. Nu! ♦

Op www.vredesweek.nl is meer informatie te vinden over activiteiten in de Vredesweek. Via 'webshop & downloads' kun je collectefolders, de Vredeskrant en ander materiaal bestellen. Ook kun je de verschillende onderdelen van dit magazine los downloaden op www.vredesweek.nl/webshop-downloads.

Reacties ontvangen we graag via paxmagazine@paxvoorvrede.nl

Redactioneel

Samen door een deur

Het is een kostbaar gegeven dat in de vredesweek op allerlei plaatsen en in allerlei kerken diensten en plechtigheden plaatsvinden die in het teken staan van vrede. Het zijn te koesteren momenten waarvoor we in deze PAX-Vieren ideeën en gedachten aanreiken onder de noemer 'samen door een deur'. Dat appèl is relevanter dan ooit. Samenwerken voor vrede – zeker met de urgentie nu – betekent dat je samen door een deur moet kunnen gaan. Maar dat lijkt alsmaar moeilijker. Oorlog is niet meer iets van ver weg maar van dichtbij. De deur op slot doen en je alarm checken geeft in tijden van boosheid waarschijnlijk ook een rustiger gevoel dan zomaar iedereen binnenlaten. Met dit thema 'samen door een deur' en het toelaten van het liefdevolle zijn we misschien wel de meest naïeve krant van Nederland.

De oproep bij een deuropening om het kwade achter je te laten heeft oude papieren. Een deur is van oudsher een belangrijk religieus symbool. In de Romeinse godsdienst was er zelfs een god die zo heette: Janus oftewel deur. Hij was een beschermgod die de scheidslijn bewaakte tussen de veilige omgeving binnen en de wereld daarbuiten, waar kwade machten en krachten het voor het zeggen hebben.

En altijd is er tweeledigheid: de deur is zowel ingang als uitgang; het kwaad wil je buiten de deur houden, het goede laat je binnen. Ook in de Bijbel zet je een deur niet zomaar open voor jan en alleman. Poorten en poortwachters beschermen degenen binnen de stadsmuren of binnen de huizen. Ergens naar binnen gaan zonder kloppen was in Bijbelse tijden buitengewoon onfatsoenlijk. Het recht op privacy en intimiteit is in de oude teksten al te herkennen.

Blijkbaar gebeurt er iets met je als je ergens naar binnen gaat. Een nieuwe ruimte is altijd een startpunt om je weer opnieuw te oriënteren. Daar zit ook een geestelijke kant aan. In het Bijbelboek Deuteronomium vind je dan ook niet voor niets de oproep: 'Schrijf de geboden op de deurposten van uw huis en op de poorten van uw stad'. Joodse huizen kennen tot op de dag van vandaag de mezoza of deurpost die bij de voordeur hangt. Dat is een klein kokertje waarin een stukje perkament zit, waarop de genoemde tekst uit Deuteronomium staat.

In deze PAX-Vieren zijn meningen dan ook dun gezaaid en doen we ons best om de stellingen van het eigen gelijk te verlaten. Het gaat ons niet om wie scherp kan formuleren. Wie goed gaat op hard schreeuwen, zal zich waarschijnlijk snel vervelen met dit magazine. Met deze krant willen we vooral gemeenschappen en initiatieven bijstaan waar je dingen hoort als: "Ga nou eerst eens rustig zitten; kijk elkaar echt in de ogen; heb oog voor je eigen pijn en die van een ander; voor wie zou je willen bidden?" Het kwetsbare en menselijke weer zien in elkaar. Hoe mooi zou het zijn als vredesvieringen dat voor elkaar krijgen.

In deze PAX-Vieren zijn meningen dan ook dun gezaaid en doen we ons best om de stellingen van het eigen gelijk te verlaten. Het gaat ons niet om wie scherp kan formuleren. Wie goed gaat op hard schreeuwen, zal zich waarschijnlijk snel vervelen met dit magazine. Met deze krant willen we vooral gemeenschappen en initiatieven bijstaan waar je dingen hoort als: "Ga nou eerst eens rustig zitten; kijk elkaar echt in de ogen; heb oog voor je eigen pijn en die van een ander; voor wie zou je willen bidden?" Het kwetsbare en menselijke weer zien in elkaar. Hoe mooi zou het zijn als vredesvieringen dat voor elkaar krijgen. ♦

Samen door een deur, dat staat te lezen op de denkbeeldige deurpost van deze PAX-vieren. Laat alles achter wat je belet om samen te zijn als je naar binnen gaat bij een vredesviering. Dat lijkt eenvoudig, maar is het niet in een onzekere wereld vol conflicten. Toch is die bereidheid mogelijk de enige weg om elkaar weer te vinden. ♦

Tom Mikkers

De preek

Een opening in het dak

Lucas 5:17

Toen Hij op een dag onderricht gaf, bevonden zich onder zijn gehoor ook farizeeën en wetsleraren die uit allerlei plaatsen in Galilea en Judea en uit Jeruzalem waren gekomen. De kracht van de Heer was werkzaam in Hem, opdat Hij zieken zou genezen. 18: Er kwamen een paar mannen met een verlamde man op een draagbed, die ze naar binnen wilden brengen om hem voor Jezus neer te leggen. 19: Maar ze zagen geen kans om door de mensenmassa heen te komen, en dus gingen ze het dak op en lieten hem op het bed door een opening in het tegeldak naar beneden zakken tot vlak voor Jezus. 20: Toen Hij hun geloof zag, zei Hij tegen de man: 'Uw zonden zijn u vergeven.'

Hoe schep je openheid wanneer deuren dicht zijn? Hoe voorkom je dat je elkaar in de weg staat? Waar kom je eigenlijk voor als alles alleen maar ellende lijkt? Dit soort vragen hebben de mensen die volgens de evangelist Lucas met hun zieke vriend naar Jezus kwamen, zich ongetwijfeld ook gesteld. Ondanks de ziekte van hun medemens zijn ze vertrokken. Wellicht was het een ongeneeslijke ziekte. Toch hebben ze hoop die hen gaande houdt: er is genezing mogelijk, goddelijke genezing, tegen alle prognoses en verwachtingen in. Daar komen ze voor. Maar het blijkt tegen te zitten: mensen van allerlei snit versperren de weg. Ze zwermen als muggen rond de levengevende kracht van Jezus heen zodat er niets kan gebeuren. Of toch wel? De dragers proberen niet door de bloedzuigende zwerm heen te gaan maar kiezen de onconventionele weg door een opening in het dak. Daarvoor moeten ze de blik naar boven richten. Niet op het ongehoorde gedrag van hen die doorduwen, en ook niet op de wonderdoener zelf die ze toch niet kunnen zien. Nee, ze kijken naar boven, het dak, de opening, de hemel, God. En kennelijk is er een sluiproute mogelijk.

Het verlangen naar heling brengt ook vandaag veel mensen in beweging. Denk aan allen die demonstreren en actie willen voeren voor een gezonde samenleving. Ze gaan op weg met de zorgen van oorlog en onvrede, met elkaar en de wereld. Het zijn schijnbaar ongeneeslijke kwalen. Vol idealisme nader je de speerpunten van inspiratie, de charisma's die mensen tegen beter weten in toch blijven belichamen. Wellicht lijken zij op de mensen die de zieke naar Jezus dragen. Maar voordat je weet wat dat charisma is en wat het kan bewerkstelligen, moet je constateren dat er al veel te veel mensen als muggen rond zwermen. Je poging om vol vertrouwen te gaan voor heling wordt tenietgedaan. De betweters die al een plek in de eerste rij hebben weten te bemachtigen, zien je niet eens staan. Wellicht vinden ze je in het beste geval potsierlijk, wellicht roep je ook nieuwe agressie op. Er is veel idealisme nodig om dit vol te kunnen houden.

Het kan helpen dan niet alleen horizontaal te blijven kijken, voelen en denken. Een blik naar de hemel kan je op onverwachte ideeën brengen. De beslissende ontmoeting, het heilige moment van de verzoening, kan toch mogelijk worden. Ook vandaag kan er een opening in het dak zijn. Wat zijn in situaties van oorlog en conflict de wegen die horizontale tegenstellingen overstijgen? Het kan niet anders dan dit vanuit een gelovig perspectief te bekijken, in de open zin van het woord. Je verwachting zal op het eerste gezicht namelijk nooit uitkomen. Zo is het ook bij de zieke in de Bijbel. 'Uw zonden zijn vergeven', het antwoord van Jezus, is waarschijnlijk niet wat die zieke en degenen die hem met zoveel moeite door het dak geheven hebben, verwachtten. Toch is dat de eigenlijke wonde. Tegen iedereen wordt steeds weer door de mensgeworden God gezegd: welke ballast je ook met je meedraagt, welke ziekte en vertwijfeling: genezing en bekering worden je geschonken. Al het andere komt daaruit voort.

Laten we ook vandaag zoeken naar een opening in het dak als de weg versperd lijkt te zijn. Laten we elkaar met onze gebreken, angsten en verloren idealen door het dak naar binnen laten waar het wonder kan gebeuren. Want Gods menswording betekent dat vergeving in elke, maar dan ook elke situatie mogelijk is, al staan farizeeërs en schriftgeleerden er als gieren omheen. Vertrouw erop dat van daaruit ook de aardse ellende zal ophouden de mensen te treffen, elke dag opnieuw. ♦

Thomas Quartier (1972), benedictijner monnik, is hoogleraar Rituele en Liturgische Studies aan de Radboud Universiteit Nijmegen. In 2022 was hij Theoloog des Vaderlands.

Thomas Quartier

Verstillinging en gebed

Roerige tijden gaan vaak gepaard met lawaai. In de media, onderling, in je eigen hoofd misschien ook wel. Daarnaast staat iedereen, zeker door de rol van social media, klaar met zijn of haar mening. Maar misschien is stilte wel wat we het meest nodig hebben als de wereld sneller en sneller om ons heen raast. Om weer terug naar ons eigen gevoel te keren, te bedenken welk licht wij in de wereld willen schijnen. Hieronder enkele ingangen tot verstilling.

Over de drempel

Welkom in dit huis.
Stap over de drempel,
wees je bewust van wat je meedraagt –
je mag het hier achter laten.

Welkom in dit huis.
kijk elkaar aan,
wees je bewust van wat je tegenhoudt
om elkaar echt te zien –
je mag het achter je laten.

Welkom in dit huis.
begroet elkaar
met de hand op het hart,
met een woord van vrede.

Liever eigen ruimte om te verstillen dan een gebed?

- Sta voor jezelf stil bij het volgende:
'Ik open de deuren van mijn hart voor...'
- Lees in stilte de tekst van Jalāl al-Dīn Mu'ammad Rūmī: "Voorbij goed en kwaad", en voor de filosofen onder ons de reflectie van het Humanistisch Verbond op Rumi's filosofie.

Laten we weigeren vijand te zijn:
onze vijand is de haat.

Ik kijk kritisch naar jou omdat ik van je hou.

Voorbij goed en kwaad ...

... is een veld ...

Laten we elkaar daar ontmoeten.

Rumi

Scan de QR-code
voor meer informatie

Welkom in dit huis.

huis van ontmoeting,
huis van verzoening,
huis van vrede,
huis van genade.

Open deuren in een wereld vol drukte

Goede God,

De wereld is zo vol met drukte,
er is zoveel dat onze aandacht vraagt:
overtuigingen en opvattingen,
oorlogen en onlusten,
mensen en meningen tegenover elkaar.
Het overspoelt ons, het maakt onzeker
of juist fel.

Ik trek me terug en sluit mijn deur.

... gebedsstilte ...

Goede God,

Jezus, uw Zoon, zei van zichzelf:
'Ik ben de deur van de schapen'.
De deur voor zwarte en witte schapen
en alles daartussenin.
De deur naar het goede leven
van uw wereld van recht en gerechtigheid
en hart voor elkaar.

Wij bidden: help ons,
adem uw Geest in ons
zodat wij elkaar de toegang niet versperren.
Dat wij de deur voor elkaar openhouden
en elkaar voor laten gaan.
Naar binnen, naar het goede leven
van uw wereld van recht en gerechtigheid.

Wij bidden: help ons,
adem uw Geest in ons
zodat wij de deur van ons hart openen,
en de deur van ons leven.
Dat we opengaan voor de ander,
zien wie zij is, ontvangen wie hij mag zijn.
Dat wij zo meewerken aan uw wereld van recht
en gerechtigheid.

De deur van mijn lippen¹

IIJ, ik roep je,
kom naar me toe, snel.
Luister naar mijn stem,
nu ik je roep!

Zet, IIJ, een slot op mijn mond,
bewaak de deur van mijn lippen.
Laat mijn hart nooit geneigd zijn tot het kwade
zodat ik me nooit inlaat met wat slecht is,
met mensen die onrecht doen.
Dat ik me nooit laaf aan hun lekkernijen!

IIJ, ik roep je,
kom naar me toe, snel.
Luister naar mijn stem,
nu ik je roep!

¹ Psalm 141: 1,3-4; vertaling Gerard Swiuste (Altijd hetzelfde lied. Uitg. Skandalon)

"Stilte kan een machtig
bindmiddel zijn"

Paul van Geest

Orde van dienst

Avondviering

Voorbede

Samen een dienst doorbrengen is een beetje als samen hetzelfde huis binnentreden, en hoe mooi is het om op een bewuste manier met elkaars aanwezigheid om te gaan. Aanwezigen worden uitgenodigd ook hun eigen deuren open te zetten, door deel te nemen aan de voorbede in de vorm van een "popcornebed". Deelnemers bidden voor wat op dat moment in de gedachte "oppopt". Dat betekent dat iedere deelnemer spontaan een gebedje kan doen, wanneer iemand is uitgesproken kan de volgende iets bidden. Liever iets anders dan een gebed? Geen probleem, sta even stil bij waar jij dankbaar voor bent of deel een mooie herinnering.

Openingsgebed

Aanwezige God,

Wij bidden: help ons deuren in onszelf te openen
Elkaars kamers te betreden
Om het puin van jaren te laten zien,
van ongezien verdriet dat opgeveegd onder meubels ligt,
maar ook de hoop en dankbaarheid die onze vertrekken verlichten
En leer ons dan zonder oordeel te kijken,
naar wat er achter gesloten deuren verscholen ligt.
Dat wij durven zeggen: kom maar zitten in mijn puinzooi
Ik neem je zoals je bent
Het is misschien nog niet zo opgeruimd,
maar samen blijven we warm
Laat ons zoeken en vinden
Niet de deuren van het paradijs

Maar de deuren naar een andere wereld:
Hier
Op aarde
Zodat warmte en geborgenheid een huis wordt waar iedereen kan
schuilen. Amen
(Waar wij ons bij elkaar thuis kunnen voelen zoals U ons heeft
geschapen. Amen) ♦

Door het dak gaan voor een vriend

Bijbelverhaal: Lucas 5: 17-26 (Bijbel in gewone taal)

Op een dag zaten er ook farizeeën en wetsleraren naar Jezus te luisteren. Ze waren overal vandaan gekomen, uit ieder dorp in Galilea en Judea, en ook uit Jeruzalem. Jezus had van God de macht gekregen om mensen beter te maken. Er kwamen een paar mannen aan met een draagbed. Daar lag een man op die niet kon lopen. De mannen wilden hem naar binnen brengen en vlak voor Jezus neerleggen. Maar het was zo druk dat ze er niet langs konden. Daarom klommen ze op het dak. Ze haalden een paar tegels weg van het dak. En ze lieten de man op zijn bed naar beneden zakken, vlak voor Jezus. Jezus zag dat die mensen in hem geloofden. Daarom zei hij tegen de man die niet kon lopen: 'Ik vergeef je alles wat je verkeerd gedaan hebt.' ♦

Huis zonder verdriet

Een vrouw verloor haar enige zoon. In haar verdriet ging ze naar een heilige man en zei: 'Kunt u mijn zoon weer levend te maken?' In plaats van antwoord te geven zei hij tegen haar: 'Breng me een mosterdzaadje uit een huis dat nooit verdriet heeft gekend.' De vrouw ging op pad en kwam bij een prachtig herenhuis. Ze klopte op de deur en zei: 'Ik zoek een huis dat nooit verdriet heeft gekend.' Ze zeiden tegen haar: 'U bent aan het verkeerde adres.' Ze begonnen alle tragische gebeurtenissen op te sommen die hun de laatste tijd waren overkomen. De vrouw zei bij zichzelf: 'Wie is beter in staat om deze ongelukkige mensen te helpen dan iemand zoals ik, die zelf ongelukkig is.' Ze bleef een poosje om hen te troosten en ging toen verder op zoek naar een huis dat nooit verdriet had gekend. Maar waar ze ook kwam, in krotten of paleizen, ze kreeg het ene verhaal na het andere te horen over droefheid en ongeluk. Uiteindelijk ging ze zo op in het steun bieden aan anderen met verdriet dat ze het mosterdzaadje vergat, want het delen van smart en het troosten van mensen had haar geholpen met haar eigen verdriet. ♦

Gedicht

Is je deur nog op slot?

Zwijgen maakt ongemakkelijk
Net als het hebben van privileges

Ik zou mijn stem geven
voor het redden van een leven

De deur is dicht
Niemand doet open
Hoe komt het dat niet medeplichtig zijn zo moeilijk is?
Het schreeuwt haat en onrecht
Is onwetendheid dan zaligmakend voor de extremist?

Macht vernedert en trauma doet vergeten
Politiek blijkt poëzie, diplomatie niets meer dan ijdelheid
Woorden slechts letters en waarde een kwestie van etniciteit

En terwijl we ons luidkeels richten op dovemansoren
Lukt zelfs liplezen hen niet

Op de plek des doods muren van spiegels en rook
Zeg mij, hoe vind je de weg als je ronddoelt?

De meerderheid lijkt uit te willen reiken
Maar ze kunnen er niet bij
En wie wel, die aarzelt
want verliezen zullen zij

Horen ze het dan niet?
De ademontnemende noodkreten?

Ruiken ze het dan niet?

De geur van 'Ik wil het niet weten'
is nog nooit zo luguber geweest ♦

Scan de QR-code
voor meer informatie

Gedicht door Cissy Joan, voor PAX
Instagram: @cissy.joan

Slotzegen

God van liefde

Laat ons verbonden blijven met U en elkaar
wanneer wij weer de deur uit gaan.
Met Uw zegen boven ons
als vaste grond onder onze voeten.
op onze weg.
Wanneer we vrede brengen
Huis aan huis,
kloppen op deuren,
mosterdzaadjes planten
van naastenliefde en vriendschap
Geef ons kracht door het plafond te breken van vooroordelen.
Help ons door muren te breken van zelfingenomenheid.
Voor een wereld zonder grenzen die mensen buitensluiten
Maar met huizen waar deuren open staan
en mensen met ruimte in hun harten. Amen

Slotlied

Achter elke deur - Klein Orkest

En ik weet, als ik voor mijn dromen kies
Niet precies wat ik win, maar wel wat ik verlies
En achter elke deur is weer een andere deur
Tegen sleur en zekerheid, hoeveel lippen kun je kussen
En wanneer raak je iemand kwijt
Achter elke deur is weer een andere deur
Tegen sleur en zekerheid, hoeveel lippen kun je kussen
En wanneer raak je iemand kwijt en wanneer raak je iemand kwijt

Einde van de viering

De viering is ten einde, en we lopen straks weer de deur uit, naar onze eigen huizen. Aanwezigen worden uitgenodigd een briefje met een boodschap of wens achter te laten, en als ze willen er eentje mee te nemen. Zo blijft de deur, ook na afloop van de dienst, toch op een kier staan. ♦

Sanneke Brouwers & Manon Voerman

Liedsuggesties voor vieringen tijdens de Vredesweek

Poorten naar ontmoeting

Bij binnenkomst

‘Dit huis is een huis waar de deur openstaat’

(t. Margryt Poortstra, m. Tom Löwenthal)

De deur staat open voor iedereen, of het nu zoekers, zieners, zangers of zeggens zijn. Zo komt er een beweging op gang die niet meer ingeperkt kan worden.

Vindplaats: Zangen van Zoeken en Zien 93

Om te luisteren: [Dit huis is een huis waar de deur openstaat - Kerkliedwiki](#)

Begin van de viering

‘Vrede voor dit huis’

Het uitgangspunt voor dit lied was een citaat uit het deuterocanonieke Bijbelboek Wijsheid 6, waarin over de wijsheid wordt gezegd dat ze pal voor je deur te vinden is (vs. 14). Een mens kan niet beter doen dan aan haar denken. Zo zal er vrede voor dit huis zijn, een huis ‘met licht doorschijnen muren’.

Vindplaats: Liedboek 819; De weg die je goed doet 265

Om te luisteren: [PIANO-IMPROVISATION Mel. Toon Hagen VREDE VOOR \[LB 819\] Willem van Twillert Johanneskerk Amersfoort \(youtube.com\)](#)

‘Gij wacht op ons totdat wij opengaan’

(t. Huub Oosterhuis, m. Bernard Huijbers)

Vindplaats: Liedboek 328; Zangen van Zoeken en Zien 605; Verzameld Liedboek 505

Om te luisteren: [Gij wacht op ons \(youtube.com\)](#)

Voorbede

‘...en vele duizenden, ontheemd, gevlucht uit eigen land’

Een lied dat werd geschreven met zowel vluchtelingenstromen op het netvlies als huiselijk geweld en school shootings.

Waar ben je nog veilig? Elk couplet eindigt met de woorden ‘genade Heer, hoor ons gebed, zie deze wereld aan!’

Vindplaats: Liedboek 997

Om te luisteren: [en vele duizenden ontheemd gevlucht uit eigen land - Google Zoeken](#)

‘Keer U om naar ons toe, keer ons toe naar elkaar’

Vindplaats: Zangen van Zoeken en Zien 112; Verzameld Liedboek 214

Om te luisteren: [Keer u om - Nummer van Huub Oosterhuis & Koor voor Nieuwe Nederlandse Religieuze Muziek - Apple Music Spotify](#)

Maaltijd van de Heer

‘Voor ieder van ons een plaats aan de tafel’

(t. Shirley Erena Murray – ‘For everyone born, a place at the table’, v. René van Loenen, m. Lauri True)

Niet alleen samen door één deur, maar ook samen aan de tafel van de Heer: ‘Een hand zoekt een hand, de jongste de oudste; ze vinden elkaar en niemand gaat voor’. Voor ieder is er plaats aan deze tafel, ‘beschadigt of gaaf’. Want die tafel is ‘een plaats van vergeving’. En God beziet het vol vreugde, want mensen die recht doen ‘scheppen geluk’.

Vindplaats: Liedboek 388; Opstaan! Meer liederen uit Iona, Glasgow (2008; nr. 6)

Om te luisteren: [388 - Voor ieder van ons een plaats aan de tafel - Liedboek Compendium \(onder de bespreking\)](#)

Bij het uiteengaan

‘Een eigen huis met volop licht en warmte’

(t. Michael Steehouder; m. Chris van Bruggen)

Wat je samen in de viering hebt ondervonden, neem dat mee naar huis: ‘een eigen huis waar je in vrede met geliefden woont’. Neem het mee naar de eigen woonplaats: ‘waar ieder zorgt voor ieder ander’. Wie zo leeft, vermoedt in alle goeds: ‘daar is de zachte hand van God nabij’.

Vindplaats: Psalmen anders 127a

Om te luisteren: [127a Een eigen huis \(youtube.com\)](#)

‘Om voor elkaar te zijn uw oog en oor’

Met dit lied ga je het leven van alledag weer in, in het bewustzijn dat we geroepen zijn om voor elkaar ‘uw oog en oor’, ‘uw hand en voet’, ‘uw hart en mond’ te zijn.

Vindplaats: Liedboek 973.

Om te luisteren (het Engelstalige origineel): [973 - Om voor elkaar te zijn uw oog en oor - Liedboek Compendium](#)

En verder

‘Delf mijn gezicht op, maak mij mooi’

Als je samen zingt ‘Delf mijn gezicht op, maak mij mooi’, dan zing je deze woorden niet alleen voor jezelf, maar ook voor de ander. Zo ontdek je elkaar, zo zoek je het goede voor elkaar.

Vindplaats: Liedboek 789; Gezangen voor Liturgie 426; Zangen van Zoeken en Zien 470; Verzameld Liedboek 744.

Om te luisteren: [789 - Delf mijn gezicht op - Liedboek Compendium \(onder de bespreking\). En: Trijntje Oosterhuis - Delf Mijn Gezicht \(Live @ Carré 2018\) \(youtube.com\)](#)

‘Heer, raak mij aan met uw adem’

Een Pinksterlied, dat zeker ook in de Vredesweek gezongen kan worden. Een lied over de Geest ‘die mijn ogen opent voor wie nu naast mij staan’.

Vindplaats: Liedboek 695; Colours of Grace 121;

Hoop van alle volken 103

Om te luisteren: [Heer, raak mij aan met uw adem - Kerkliedwiki](#)

Het huis van mijn leven

Als ik wandel door het huis van mijn leven
vind ik kamers vol van warmte en van licht.
Deze kamers, waar mijn dromen
stuk voor stuk zijn uitgekomen,
wil ik koesteren, liefst met de deuren dicht.

Als ik wandel door het huis van mijn leven
vind ik kamers waar ik amper iets herken.
Daar is alles zo versleten,
weggestopt of al vergeten,
en daar voelt het of ik zelf een vreemde ben.

Als ik wandel door het huis van mijn leven
vind ik kamers waar ik niet naar binnen kan.
Daar zijn dingen uit mijn leven,
die ik nog geen plek kan geven,
waar ik stilletjes voor vlucht of naar verlang.

Als ik wandel door het huis van mijn leven
vind ik kamers die ik min en die ik mijd.
Maar tenslotte kan ik kiezen
voor weer nieuwe perspectieven
en dat maakt die kamers anders na een tijd.

Dit huis van mijn leven is mijn huis,
dit huis van mijn leven is mijn thuis.

Scan de QR-code
voorbladmuziek

De schrijver van het lied ‘Het huis van mijn leven’ ontleende het aan een oud Indiaas gezegde:

Ieder mens is een huis met 4 kamers: een lichamelijke, een mentale, een sociale en een spirituele kamer. De meesten van ons zijn geneigd de meeste tijd in één kamer te leven, maar zolang we niet iedere dag minstens een keer in iedere kamer komen, al was het alleen maar om te luchten, zijn we geen heel mens.

Het is nog een hele kunst. Het wandelen door het huis van je leven. Soms gebeurt het in gesprek bij een maaltijd met vrienden, soms aan het bed van een dierbare, aan het einde van zijn of haar leven, en soms is het gewoon nodig om je hart te luchten en je verhaal kwijt te kunnen aan een ander. Zo dicht bij elkaar ligt het dus. Je huis en je hart...

De goede raad is dus: blijf niet in die ene kamer, maar maak een wandelingetje of haal een frisse neus, zwaai naar de buurvrouw, bel iemand op om even te kletsen, luister naar mooi muziek, enzovoorts. En eerlijk gezegd is het soms óók verstandig om bepaalde kamerdeuren niet te openen. Misschien ooit, als de tijd rijp is, misschien wel nooit.

Dagelijks even uit je ‘veilige kamer’ komen. Om te luchten en naar buiten te stappen. Dan kunnen er ‘zomaar’ nieuwe inzichten binnenwaaien. Durf je de drempel over te gaan? - Jan Zwart

Tekstschrijver: Hans Reinold - Componist: Raymond Stoop - Copyright: Apostolisch Genootschap

In gesprek met...

Anko Oussoren over samen leren genadevol kijken

Anko Oussoren is jongerenwerker in De Bron (NGK) in Hardinxveld-Giessendam. Hij zoekt naar wegen om jongeren te binden aan God en aan de gemeente. Hij verbindt zich met jongeren en is nauw betrokken bij het sociale- en geloofsleven van jongeren. Daarnaast adviseert en begeleidt hij gemeenten op het gebied van jeugdwerk en missionair gemeente-zijn voor Kerkpunt. Hij zet zich graag in voor jongeren binnen en buiten de kerk. Ook werkt hij mee aan de website lerenindekerk.nl.

Kijktip: The Old Oak
In een Noord-Engels stadje sluit de laatste pub na mijnsluitingen. Als Syrische vluchtelingen arriveren, ontstaan er kansen. Onder hen bevindt zich Yara, die vriendschappen sluit, waaronder met kroegbaas T.J. Ze besluiten samen gratis maaltijden te serveren voor vluchtelingen en lokale bewoners. De film toont het gedeelde verdriet en de menselijkheid, met een start in zwart-wit en een hoopvolle afsluiting. Theologische Faculteit in Leuven.

Onze maatschappij wordt gekenmerkt door polarisatie. Jongeren zijn hier gevoelig voor. In hun zoektocht naar hun identiteit zoeken ze naar mensen met wie ze zich kunnen identificeren. In het jeugdwerk kunnen we hen helpen bij deze zoektocht als we vol genade naar hen kijken, met hen in gesprek gaan en bereid zijn van elkaar te leren.

Toen Pim Fortuyn werd vermoord, ben ik actief geworden in het jeugdwerk. Van de term polarisatie had ik toen nog nooit gehoord. Wel zag ik onder jongeren iets ontstaan wat zich langzaam heeft verspreid over heel de samenleving. Groepen kwamen tegenover elkaar te staan.

Tegenstellingen

Als ik het heb over polarisatie, dan bedoel ik de verscherping van tegenstellingen tussen groepen in de samenleving, die tot gevolg kan hebben dat groepen zich van elkaar afscheiden (segregatie). De tegenstellingen lijken tegenwoordig steeds scherper te worden. We zien het in discussies over vluchtelingen, migratie, de islam en in de politiek. Er is wel een groot verschil ten opzichte van twintig jaar geleden. Toen beperkte het zich vooral tot sociaal-culturele thema's. Nu kan het over van alles gaan: grote thema's zoals het klimaat, en op kleinere schaal maak ik het mee bij de indeling van teams bij de korfbal.

Gebroken relaties

De aandacht voor polarisatie neemt toe, maar polarisatie is niet nieuw. Op de eerste bladzijde van de Bijbel kunnen we er al over lezen. Als mens hebben we de relatie met God en met elkaar verbroken. Dit is onze basishouding geworden. Dit geeft angst, schaamte, schuld en verwijdering. We beoordelen en veroordelen elkaar. We hebben onze eigen waarheid en willen zelf bepalen wat goed en fout is. Een spannende vraag is wel: wie bepaalt dat eigenlijk? Natuurlijk hebben we de Bijbel, maar dat helpt ook niet altijd. We denken verschillend.

Verrijkend

Polarisatie en spanningen zullen er op deze aarde altijd zijn. Tegelijkertijd hoeft polarisatie, in de betekenis van 'verscherping van tegenstellingen', niet problematisch te zijn. Het wordt pas een probleem als het tot bedreigende situaties leidt, of als het de voedingsbodem voor geweld vergroot. Voordat het zover is, kun je echter veel van elkaar leren. We hoeven het niet altijd met elkaar eens te zijn. Polarisation zou je in die zin zelfs verrijkend kunnen noemen, zolang we elkaar niet veroordelen of nog erger dan dat.

Ik heb zelf veel geleerd van Marokkaanse jongeren met wie ik aan het begin van mijn loopbaan optrok. In het begin begreep ik niets van ze. Ze maakten keuzes die voor mij onbegrijpelijk waren. Waar ik achter kwam, was dat die keuzes gebaseerd waren op waarden die zij belangrijk vonden. Dit waren waarden die voor mij veel minder belangrijk waren. Voor hen bleken religie, respect voor ouders/ouderen, trouw aan familie en gehoorzaamheid veel belangrijker dan voor de meeste (andere) Nederlandse jongeren. Deze ontdekking hielp mij enorm in hoe ik met hen omging. Het heeft mij zelfs gevormd in wat ik wil doorgeven aan de jongeren met wie ik nu optrek.

Uitdagend

Wat mij daarbij nu opvalt, is dat jongeren door alle verschillende meningen leren om zelf goed na te denken. Voor ons in het jeugdwerk is het dan ook belangrijk om in gesprek te gaan over de thema's die spanning oproepen. We kunnen ze helpen in het vormen van hun eigen mening, en om deze te verwoorden naar anderen. Laat ze nadenken over een mening, bijvoorbeeld door het houden van een debat. Leer hen dat ze niet overal een uitgesproken mening over hoeven te hebben! Zo kan voorkomen worden dat tegenstellingen te groot worden en we de verbinding met elkaar kwijtraken. Tegelijkertijd kan dit spannend zijn. Iedere keer als ik thema's bespreek, word ik zelf ook uitgedaagd om over mijn eigen opvattingen na te denken. Ik probeer dan ook in gesprek te blijven met mensen die anders denken.

Ontmoeting

Hier zie ik de risico's voor vandaag. Ik zie dat verschillende groepen elkaar minder tegenkomen en ontmoeten. De individualistische samenleving en sociale media werken daarbij als een katalysator. De film "The Old Oak" bracht dat bij mij opnieuw onder de aandacht. Samen eten, verbreedert ('When you eat together, you stick together'). Dat zie je. Het wil niet zeggen dat alle problemen dan zijn opgelost. Nee, maar er gebeurt wel iets. Juist ontmoeting en gesprek is cruciaal.

Gevoelskwestie

Wat mij geholpen heeft, is het inzicht dat polarisatie vooral een gevoelskwestie is. Je kunt de feiten laten zien, maar dat overtuigt anderen nauwelijks. Ook dat zien we terug op de eerste bladzijde van de Bijbel. Adam en Eva wisten de feiten, maar toch ging het mis. De kern ligt in ons gevoel, dat wordt aangestuurd door innerlijke behoeften en verlangens. Daar zit vaak spanning, onzekerheid en angst. Wat ik als jongerenwerker vooral probeer te doen, is jongeren op dit niveau iets aan te bieden. Erken de gevoelens die er zijn. Bewogenheid is een sleutel voor verbinding. Achter scherpe standpunten kan veel onzekerheid en pijn zitten. Probeer je in te leven.

Jongeren hebben ruimte nodig om hun frustratie, verdriet, angst en boosheid te uiten en daarover het gesprek aan te gaan.

Dit vraagt ook iets van de jongere. Jongeren zijn ook zelf verantwoordelijk. Ook zij moeten leren zich in te leven in de ander. Als jeugdwerker daag ik hen daartoe uit. Bijzonder mooi vind ik dat God zo ook met Adam en Eva omgaat. Hij zoekt hen, gaat het gesprek aan – en ja, Hij heeft ook een confronterende, eerlijke en genadige boodschap. Ze worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid.

Genadige ogen

Wij kunnen veel leren van hoe Jezus omgaat met scherpe tegenstellingen. Een bijzonder verhaal vind ik dat van de vrouw die betrapt is op overspel. Ze was overduidelijk fout en moest volgens de wet gestraft worden. Maar Jezus kijkt vol genade naar haar en veroordeelt haar niet. Ook ik mag met genadige ogen kijken. Daarin zit volgens mij de belangrijkste les voor ons: kijk met genadige ogen, zoals God ook naar ons kijkt.

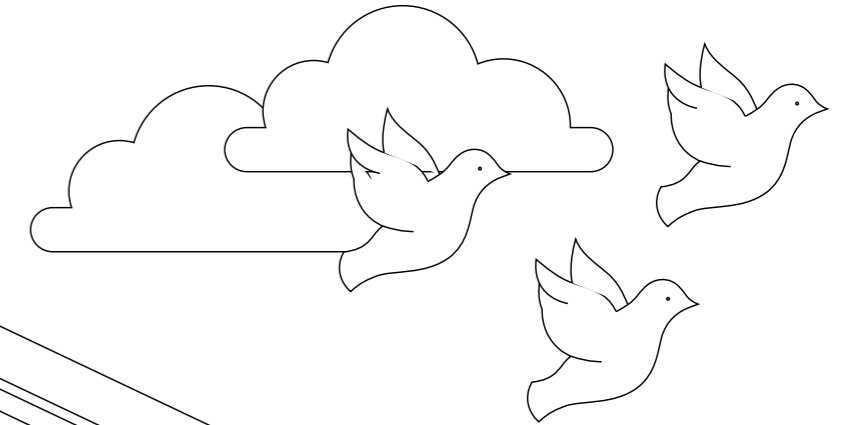
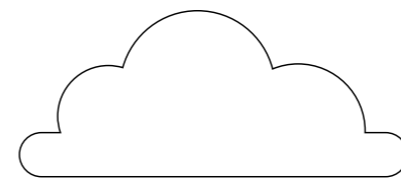
Dat is wat we jongeren mogen voorleven en waar we hen toe mogen uitdagen. ♦

Voor de jongste generatie

Kinderactiviteiten tijdens de vredesweek

Welkom

voor de deur van het huis van vrede. Ik ben Max, de hond en ik ga je helpen om je door het huis te begeleiden. Bovendien kan jij dit huis inkleuren zoals jij dat wilt!

Speel het spel in kamer 1
Scan de QR-code

Speel het spel in kamer 2
Scan de QR-code

Speel het spel in kamer 3
Scan de QR-code

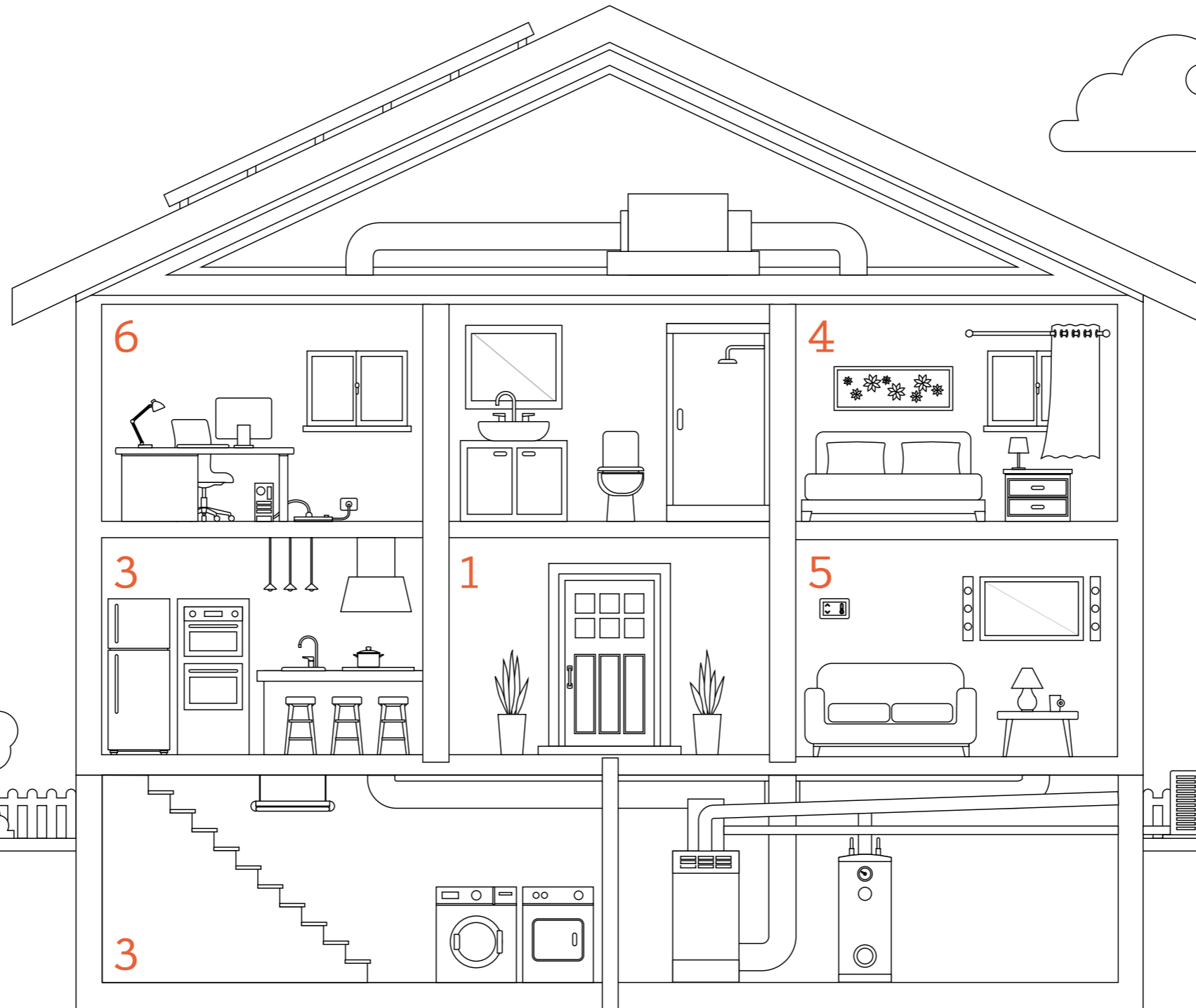
Speel het spel in kamer 4
Scan de QR-code

Speel het spel in kamer 5
Scan de QR-code

Speel het spel in kamer 6
Scan de QR-code

Preek of pop?

De muzikanten en dichters van deze wereld bieden meer dan eens handvatten voor hoop, uiting van verdriet en liefde, of oproep tot protest. Muziek geeft stem, brengt hele generaties op de been, en laat ons nieuwe deuren openen. Hier een kleine greep uit de talloze nummers die roeren en voor oproer zorgen.

Boygenius, True Blue

But it feels good to be known so well
I can't hide from you like I hide from myself
I remember who I am when I'm with you
Your love is tough, your love is tried and true blue

Soms kan de deur niet dicht, al zou je het willen. Een liedje over hoe sommigen altijd dichtbij ons weten te komen. En wie zouden we zijn, zonder die wonderlijke mensen?

Scan de QR-code

The Doors, Break On Through

You know the day destroys the night
Night divides the day
Tried to run
Tried to hide
Break on through to the other side
Break on through to the other side

Met dit thema konden we de keuze voor een nummer van The Doors niet weerstaan. Bijgestaan door de kracht van rockmuziek roepen ze ons op om barrières af te breken die ons van grotere dingen weerhouden.

Jacques Brel, Il Nous Faut Regarder

Il nous faut regarder
Ce qu'il y a de beau
Le ciel gris ou bleuté
Les filles au bord de l'eau
L'ami qu'on sait fidèle

De immer hoopvolle stem van Jacques Brel nodigt uit om voorbij het tastbare te kijken, en de magie om ons heen te zien.

Scan de QR-code

Bram Vermeulen, De Beuk Erin I

En als ik niet meer schreeuw, als ik de beelden zie,
hoe geweld eenvoudig toeslaat
Hoe de verveling van teveel in onverschilligheid overgaat
Als de domheid van de dood mij met stomheid slaat
Als ik dan niet schreeuw, wil ik dan nog wel bestaan?

Eenvoudig en treffend nummer over het belang van open blijven: durf de wereld je te laten raken.

Scan de QR-code

The Wailers, Get Up, Stand Up

It's not all that glitter is gold
Half the story has never been told
So now you see the light, ay
You stand up for your right

Het geluid van Jamaicaanse ska en reggae staat gelijk aan protest en inspiratie. En juist die inspiratie is zo belangrijk om nieuwe deuren te openen.

Scan de QR-code

Paolo Nutini, Iron Sky

You, the people, have the power to make
this life free and beautiful
To make this life a wonderful adventure
Let us use that power!
Let us all unite!

Een epische, bezield ballade die aanspoort tot het bevragen en doorbreken van opgelegde begrenzingen.

Scan de QR-code

Aurora, Some Type Of Skin

Hit me hard where I am soft
Should my heart reveal itself to be
More than a muscle
Or a fist covered in blood

Aurora Aksnes horen zingen, of haar zien dansen, is op zichzelf een bevrijding. Met haar etherische stem vraagt ze zich in dit nummer af wat het is om mens te zijn.

Scan de QR-code

Vredesgesprekken in Alkmaar

De verschrikkelijke gebeurtenissen van de aanslag op 7 oktober in Israël en de daaropvolgende verwoesting in Gaza die tienduizenden slachtoffers kost, waaronder duizenden kinderen, trekken diepe sporen op vele plekken in de wereld. Ook in Alkmaar, waar de achtergrond en cultuur van de inwoners net zo divers is als in elke andere stad en gemeente in Nederland. Daarom gingen ze in Alkmaar het gesprek met elkaar aan.

Op 14 november zaten, na een oproep van burgemeester Anja Schouten, verschillende vredesorganisaties uit de stad bij elkaar in de "trouwzaal" in het eeuwenoude stadhuis van Alkmaar. Na een indrukwekkende minuut stilte begon de avond met de aansporing van de burgemeester om ruimte te geven aan onze gevoelens en deze te respecteren. In een kring van 24 stoelen deelden we onze emoties over de impact van de huidige situatie op ons en onze achterban. Van wanhoop tot boosheid en ongeloof... alles kwam voorbij. Juist de mogelijkheid om die gevoelens te delen zorgde ervoor dat we in een gebied kwamen waar er een beroep gedaan kon worden op begrip en respect voor elkaars verdriet. We hebben soms geen idee hoe dichtbij een verre oorlog kan voelen door onze onderlinge verbindingen in familie, vriendschap, afkomst en geloof. Aan het einde van deze middag spraken we over "hoe nu verder". Hoe blijven we met elkaar in gesprek? Hoe zorgen we dat we, met respect voor elkaars mening, standpunten, verdriet en boosheid, met elkaar verder kunnen? Dat we ons hier, in de gemeente Alkmaar, niet laten verscheuren of uit elkaar spelen. Hoe, kortom, houden we elkaar vast?

Een aantal zaken werden genoemd, herkend en onderschreven als belangrijke uitgangspunten voor vervolgbijeenkomsten:

1. Verbinding:

Verbinding is cruciaal voor begrip en empathie. Wij, die hier vandaag samen zijn, delen de overtuiging dat de gruwelijkheden die we zien niet acceptabel zijn. Ondanks verschillende standpunten vinden we verbinding in onze pijn en verlangen naar vrede. Het is aan ons om deze verbinding te behouden door elkaar te blijven ontmoeten en oprecht naar elkaar te luisteren.

2. Verantwoordelijkheid:

We zijn verantwoordelijk voor elkaar en onze gemeenschap. Ieder van ons is een sleutelfiguur met de kracht om vrede te handhaven. Laten we onze verantwoordelijkheid wijs gebruiken, bijdragen aan rust en erkennen dat de jonge generatie soms niet de volledige impact van hun daden begrijpt, maar wel beïnvloed en verontrust is door de omstandigheden.

3. Kennis:

De situatie in het Midden-Oosten is complex en in de media zien we slechts een deel. Dit raakt ons allemaal. We lopen het risico om uit elkaar gedreven te worden. Meer kennis over de situatie, over hoe complex deze is, helpt ons onze gedachten te ordenen, maar ook de juiste woorden te gebruiken en elkaar te steunen. Datzelfde geldt voor kennis over elkaar.

4. Onderwijs:

Samen zijn we verantwoordelijk voor jongeren. Laten we samenwerken om ze begrip, rust en vrede te bieden, met onderwijs als cruciale pijler. Hier willen we verder over praten en elkaar ondersteunen, want jongeren hebben onze hulp nodig, vooral in deze uitdagende tijd.

5. Ontmoeten:

In december brengen verschillende kerken elkaar het licht. Het is mooi als we dat dit jaar breder kunnen trekken binnen ons gezelschap, en elkaar met regelmaat blijven opzoeken om zo de vredesdialoog een duurzame plek te geven in de Alkmaarse samenleving.

Jan Zwart

Vredesgesprekken Alkmaar

Saira/Shakuntala Joemrati-Manichand

Sinds een aantal jaren heb ik me aangesloten bij het ILPA, Het Interreligieus Levensbeschouwelijke Platform Alkmaar en de Ambassade van Vrede Alkmaar. Hierbij wil ik heel graag de verschillen en overeenkomsten met de Islam beter begrijpen, respecteren en met elkaar verbinden. Ik mocht me aansluiten bij het Vredesoverleg, wat ik met liefde doe. Mijn wieg lag in het Hindoeïsme in Suriname, o.a. de Rooms-Katholieke school bezocht en later de Islam aangenomen.'

1. Wat inspireerde jou om deel te nemen aan de Vredesdialogo?

Ik had helemaal geen idee wat van mij verwacht werd en wie er allemaal hieraan deel zou nemen. We kregen een uitnodiging van de burgemeester. Haar doel om in dialoog te gaan om elkaar te leren kennen, hoorden we ter plekke. Het was heel bijzonder hoe we op mijn voorstel de bijeenkomsten begonnen met een minuut stilte en deze ook zo beëindigden. Daarbij hielden we elkaars hand vast.

2. Kan je (een moment of gesprek) delen die jou tijdens de dialoog heeft geraakt?

De tweede dialoog heb ik als zeer heftig ervaren en wil het hierbij laten. Zo bleek het maar: het valt nog niet altijd mee om elkaar goed te willen verstaan...

3. Hebben de gesprekken in de groep die samenkwamen in het Stadhuis jouw mening of perspectief veranderd?

De gesprekken in de groep hebben mijn perspectief in principe niet veranderd. Ik ben van mening dat er meer voorlichting over elkaars levensbeschouwingen moet komen, voor jong én oud. Het is tegenwoordig ook zeer lastig om je te navigeren door alle verschillende tegenstrijdige nieuwsberichten. Via kranten, TV en social media komt er vanuit verschillende hoeken informatie binnen. ♦

Andy Deutsch

Al meer dan 40 jaar geeft Andy Deutsch zijn beste krachten aan de herbouw van het Joodse gemeenschapsleven, de aankoop en herinwijding van Sjoel Alkmaar en de regelmatige voortgang van de erediensten en het Joodse onderwijs in het Hollands-Noorderkwartier.

1. Wat inspireerde jou om deel te nemen aan de Vredesdialogo?

Het voor mij zinnige was dat er allerlei mensen vanuit diverse levensbeschouwingen hun meningen en ideeën ter discussie stelden. Bij gelijkgestemden en gelijkgezinden zitten weinig groeimogelijkheden, slechts bevestigingen. Daarom is het juist interessant om in gesprek te gaan met mensen die vanuit andere hoeken en perspectieven denken en leven.

2. Kan je (een moment of gesprek) delen die jou tijdens de dialoog heeft geraakt?

Wat mij tijdens de gesprekken het meest raakte was dat Joden en Israëli's als één pot nat gezien werden. Alsof je in een pizzeria bent en overal alleen maffialeden ziet. Daarnaast ging het gesprek ook over het feit dat Israël-Palestina een obsessie is geworden, terwijl onderdrukt in andere gebieden, bijvoorbeeld Moslims in China of het door Marokko bezette West-Sahara etc. geen (of in ieder geval, weinig) aandacht krijgen.

3. Hebben de gesprekken in de groep die samenkwamen in het Stadhuis jouw mening of perspectief veranderd?

Of mijn perspectief is veranderd... ik denk het niet. Wel heb ik een bevestiging gekregen van mijn gevoel dat de media met hun eenzijdige belichting een enorme invloed hebben op hoe men in het gesprek staat. Daarom is het belangrijk om bewust te zijn van deze invloeden en in gesprek met elkaar te blijven. ♦

Benieuwd naar de vredesoverleggen? Scan de code als je meer wilt weten.

Zet jouw deuren open voor verbinding:

5 tips voor een open gesprek

In een wereld vol verdeeldheid is het belangrijk om verbinding te zoeken. Dit kan door middel van dialoog. Of het nu in verhalen of in het echte leven is, het opzetten van gesprekken die bruggen slaan tussen verschillende standpunten is cruciaal voor begrip en empathie. Hier zijn enkele makkelijk te volgen stappen:

1. Menselijkheid voorop:

Laat de aanwezigen elkaar zien als echte mensen, ongeacht hun achtergrond of overtuigingen. Toon hun verlangens naar liefde, begrip en betekenis. Zo kunnen ze zich gemakkelijk in elkaar verplaatsen. Er zijn verschillende werkvormen hiervoor. Je zou bijvoorbeeld in het begin, voor het gesprek, dichter bij elkaar kunnen komen door de werkvorm 'Over de Streep' (via Google hele uitleg te vinden).

2. Luister met aandacht:

Zorg dat je personages écht luisteren naar elkaar, niet alleen om te antwoorden, maar om echt te begrijpen. Actief luisteren is de sleutel tot verbinding en laat zien dat empathie belangrijk is. Hiervoor is het ook nodig om een juiste moderator te vinden. Diegene let op de tijd, maar houdt ook in de gaten of iemand veel of weinig ruimte in het gesprek inneemt.

3. Zoek overeenkomsten:

Ontdek momenten van gedeelde ervaringen tussen de aanwezigen. Zelfs kleine overeenkomsten kunnen helpen om bruggen te bouwen en laten zien dat er verbinding mogelijk is ondanks verschillen.

4. Weg met die stereotypen:

Gebruik geen oppervlakkige stereotypen in je dialogen. Streef in plaats daarvan naar gesprekken die recht doen aan de diversiteit van menselijke ervaringen. Die gesprekken kunnen misschien complex zijn, maar voelen daardoor ook echt. Kijk voor dialogen met jongeren bijvoorbeeld bij de werkvorm 'Ik ga op reis...' (ook via Google te vinden).

5. Ruimte voor verandering:

Geef iedereen de kans om te groeien en te veranderen tijdens het gesprek. Misschien heroverwegen ze hun standpunten of krijgen ze nieuwe inzichten. Door deze evolutie te laten zien, geef je hoop op vooruitgang. ♦

Door deze simpele tips te volgen, kun je dialogen schrijven die niet alleen verschillende perspectieven samenbrengen, maar ook een boodschap van verbinding en begrip uitdragen. ♦

In gesprek met

Monique van Strien

"Ik ben Monique van Strien van Milaan (61). Ik ben 28 jaar voorganger geweest en daarnaast altijd gewerkt als operatieassistent. Echtgenote van Kees en moeder van drie volwassen dochters. Momenteel ben ik voorzitter van het Interbestuurlijk overleg seksueel misbruik in pastorale relaties en ben ik voorzitter van de Beweging van Barmhartigheid en daarnaast deel van een medisch team dat 2 weken werkt in DR Congo".

Monique van Strien is een vrouw die stevig geworteld is in haar overtuigingen. De kern van haar bestaan zit in oprechtheid en het trouw zijn aan zichzelf. Het geeft haar het vertrouwen om de wereld met open armen tegemoet te treden. "Compassion is not an option, it is the key to survival". Haar filosofie, geïnspireerd door de woorden van Karen Armstrong, vormt voor haar de basis van het gesprek. "Als je van compassie uitgaat, staat de deur tot gesprek altijd open", aldus Monique.

Wanneer ze wordt gevraagd hoe ze naar anderen kijkt -zo ook mensen met een totaal ander levensbeeld- blijkt Monique's benadering van empathie verfrissend anders te zijn. In plaats van te zoeken naar herkenning van zichzelf in het verhaal van de ander, pleit ze voor een benadering waarbij ze haar eigen oordeel opzij zet en zich volledig openstelt voor de unieke ervaring van de ander. Het vermogen om jezelf los te laten en het perspectief van anderen te omarmen, blijkt een krachtige bron van verbinding en begrip te zijn in haar leven.

Maar ook voor iemand met zo'n diepgeworteld geloof zijn er uitdagingen. Monique erkent dat het moeilijk is om verschillen gewoonweg te laten zijn, zonder de drang om die te overbruggen of op te lossen. Haar verlangen om te helpen en te ondersteunen, botst soms met de realiteit dat niet alles opgelost hoeft (of kan) te worden. Ze onderstreept de waarde van simpelweg aanwezig zijn, van het bieden van een luisterend oor en een warm hart, zelfs als de antwoorden niet meteen voorhanden zijn.

In haar reflectie op moeilijke gesprekken en uitdagende situaties, benadrukt Monique het belang van zelfzorg en het bewaken van je eigen grenzen. Ze erkent dat het soms nodig is om afstand te nemen, om jezelf te beschermen tegen de emotionele tol van het

luisteren naar het leed van anderen. Wanneer je al het kwaad en onrechtvaardigheid van de wereld op alomvattend niveau bekijkt, kan je je verbinding met 'het kleine leven' verliezen: de dagelijkse zorgen en problemen waar je ook altijd mee te maken hebt. Het blijft een balans tussen de emotionele zorg voor de ander en het gezond en veerkrachtig houden van jezelf.

Voor Monique draait het leven om gehoord en gezien worden, niet om grootsheid of prestaties, maar om de eenvoudige erkenning van onze menselijkheid en verbondenheid. Haar boodschap aan anderen die worstelen met het openstellen van zichzelf, is er een van moed en mededogen. Ze moedigt aan om niet bang te zijn voor mogelijke teleurstelling, om het goede te doen zonder verwachtingen en om de deur naar de wereld en naar anderen open te houden, zelfs als het moeilijk is. Je weet immers nooit wanneer het juist nodig is om de deur open te hebben staan en jouw luisterend oor van enorme waarde kan zijn. Zo deelt ze een verhaal over haar werk in Congo, waar ze regelmatig werkzaam is als OK-assistent. Daar ontmoette zij de echtgenote van een patiënt die al jaren in het ziekenhuis verbleef en waar zij (want zo werkt het systeem daar) voor moest zorgen. In het gesprek over gemis van kinderen herkenden zij elkaar en voelde de vrouw zich gezien en gehoord. Voor beiden een ontroerend ervaring. En dat op een plek waar geen ruimte is voor deze emoties omdat allen die daar leven vergelijkbare situaties hebben. In elke ontmoeting, hoe klein ook, zit het hele leven en aan die grootheid mag je niet voorbij gaan. ♦

Kijktip:
Meer weten over Monique van Strien? Bekijk deze aflevering in 'De Verwondering'

Scan de QR-code

De Vredesdienst als luistersessie

Wat wil je eigenlijk bereiken met een dienst voor vrede?

We leven in een tijd waarin meningen luidkeels klinken. Debatten zijn hard en gepolariseerd. De gulden middenweg wordt met regelmaat geblokkeerd door stevige standpunten. Ook daar kun je weer wat van vinden, maar het is de vraag of een vredesdienst met als thema 'door een deur' de beste plek is voor dit soort debatten.

Wat kan de meerwaarde van een plechtigheid voor vrede zijn? Is een vredesdienst anno 2024 nog het verlengstuk van een demonstratie of onontkoombare mening? Of wil je de oase zijn in een onrustige tijd met veel onzekerheden, waar mensen weer echt samen zijn? Hoe zorg je ervoor dat mensen de dienst verlaten met dat gevoel dat er meer is dat ons verbindt met elkaar? Is dat inzicht niet de eerste stap naar vrede?

Dan is er nog die andere ontwikkeling die deze tijd kenmerkt. De onderstroom van verandering gaat in onze tijd niet alleen over geopolitiek maar ook over communicatie en technologie. Met AI kun je tegenwoordig een toespraak schrijven. Voor levensechte afbeeldingen heb je niet altijd een fotograaf meer nodig. De veranderende techniek roept ook vragen op. Maakt dit menselijke creatie overbodig? Kunnen we straks echt nog van origineel onderscheiden? Wat is betrouwbaar nieuws? Moeten we misschien een hek om de techniek zetten en regeltjes bedenken over wat wel en wat niet mag. Van wie zijn de auteursrechten eigenlijk? Of is het onvermijdelijk dat AI onze toekomst wordt, net zoals de QR code, online bankieren, routeplanners en onze mobiele telefoon het al zijn.

Samen door een deur in een vredesdienst vraagt misschien om twee dingen. Zorg dat het echt is. Gebruik je eigen woorden. Vertel jouw verhaal. Zet je telefoon uit. Leg dat apparaat weg. Kijk dat ene uurtje dat je samen bent niet op sociale media die je laten weten dat je iets moet vinden van het leven van anderen. Laat je even niet verleiden door prikkels waarvan je niet altijd meer weet of het echt is of niet. Tune even niet in op de negatieve sentimenten van felle debatten.

Probeer om gewoon te luisteren. Laat een ander aan het woord en laat je eigen ondertiteling achterwege. Of geef sprekers in een

dienst de opdracht om met een persoonlijk verhaal te komen, niet met een beschouwing op alles wat er nu gebeurt in de wereld. Dus niet: "wat vind je ervan", maar wel "wat is je verhaal"? Want we hebben allemaal een verhaal te vertellen. Vrede komt altijd dichterbij als we de bereidheid oefenen om dat verhaal onder woorden te brengen en te luisteren als anderen hun verhaal delen. Laat je niet verleiden om toch nog met een oordeel te komen. De kwaliteit van de preek maakt geen verschil voor vrede. Wel of je elkaar gehoord hebt. De vredesdiensten van dit jaar zijn luistersessies. Hopelijk vinden we elkaar dan weer terug om door een deur te gaan. Die ene deur waarop groot te lezen is: je bent meer dan welkom!

Tom Mikkers

Aankomst en afscheid: wat nemen we mee?

Samen door één deur. Dat is nog best een kunstje. Probeer het maar eens!
Als je het prima met elkaar kunt vinden, kan het een leuk spelletje zijn.
Als de ander alleen maar in de weg staat, wordt het duwen en dringen.
En als iemand niet welkom is? Pats, de deur slaat dicht. Achter de rug van de een, voor de neus van de ander. Samen door één deur - dat is een hele kunst.

Naar binnen

Je huis binnengaan kent vele kleine onbewuste rituelen. Een reeks van vaste handelingen die thuishoren op dit moment. Je merkt ze amper op en toch zijn ze bepalend voor het gevoel van thuis-komen. Zo werken rituelen - een combinatie van vaste symbolen, handelingen en woorden die betekenis geven en betekenis oproepen. Ze zorgen voor stabiliteit, creëren cultuur en samenhang, en bieden ook een bedding bij het omgaan met alles wat het leven brengt. Rituelen komen op allerlei manieren voor, niet alleen als het gaat om religieuze samenkomsten, maar evengoed in het alledaagse leven.

Een ontroerend en sprekend voorbeeld is dat van een man die bij binnenkomst van zijn huis elke keer een kruisje sloeg. Zo onttrok hij zijn gedachten aan de belastingen van de dag en richtte zijn hart en wil op dat wat er voor hem toe deed. Ook als we een Godshuis binnengaan, een kerk, een moskee, een synagoge, een (gebeds)huis. Daar passen ook meerdere en verschillende rituelen... Bijvoorbeeld een kruis slaan met wijwater, even knielen in de richting van het altaar, de samenkomst beginnen met een drempelgebed - het helpt de overgang te maken van het alledaagse naar de sacrale ruimte en tijd.

Voeten vegen

Zoals je je voeten veegt als je ergens naar binnen gaat, zo is er ook religieus voeten vegen. Dingen waar je je druk om hebt gemaakt, aan hebt gestoord of waar je je zorgen over maakt, laat je zo buiten. Zo voorkom je dat ze 'onder je huid gaan zitten'. Dat wat je wel wil bewaren neem je mee naar binnen. Je hangt ze, net als je jas, aan de kapstok - opgeruimd tot het moment dat ze weer opgepakt moeten worden.

Moslams zullen hun gasten vragen om binnen de schoenen uit te doen. Omdat zij gewend zijn thuis te bidden, is ook het huis een heilige ruimte. Door je schoenen uit te doen, laat je het vuil en de stof van de straat achter. Als je het niet gewend bent, voelt het misschien kwetsbaar om bij anderen je schoenen uit te doen. Maar misschien helpt het ook je thuis en welkom te voelen. Of om je niet groter voor te doen dan je bent...

Elkaar zien en begroeten

Ook bij een ontmoeting die volgt op het binnenkomen horen rituelen. Deze kunnen ook veranderen door de tijd heen, hoe en wat hangt af van de context. In het ene geval is dat een omhelzing, in het andere geval schud je elkaar beleefd de hand en noem je je naam. Ken je de ervaring dat de naam van de ander je het ene oor in en het andere uit gaat? Dat je hand wordt geschud, maar de blik gaat al naar de persoon die na je komt? Het is de kunst om elkaar ook werkelijk te zien, even contact te maken. Het toont hoe je hier bent. Ben je werkelijk gericht op ontmoeting met de ander? Zie je haar, hem? Hoor je wat hij, wat zij zegt?

En als je vervolgens naar buiten gaat...

Afscheid nemen

Bij het afscheid nemen, als het tijd is om te vertrekken, hebben we allemaal onze eigen manier om gedag te zeggen. Soms eindigt een gesprek met een stevige knuffel, vooral als je voelt dat je tijdens het praten dichter tot elkaar bent gekomen. Het kan anders zijn dan toen je binnenkwam en misschien alleen een beleefde handdruk gaf. Maar hoe vaak gebeurt het niet dat terwijl je afscheid neemt, je gedachten al ergens anders zijn? Echt afscheid nemen betekent echter volledige aandacht en oprechte verbinding, waarbij je de ander echt ziet en hoort. Het is een moment om te laten zien dat je er was, dat je de ander echt hebt gezien en gehoord.

De volgende stap

Wanneer het tijd is om gedag te zeggen, denken we niet alleen aan het fysieke afscheid, maar ook aan wat er in ons hoofd en hart omgaat. We overdenken het gesprek en vragen ons af wanneer we elkaar weer zullen zien (of plannen gelijk ook wat in). Tegelijkertijd proberen we ook bewust te zijn van de ander. Misschien denken we na over wat ze met ons hebben gedeeld en of ze iets nodig hebben. Misschien zeggen we in stilte een gebed voor hen. Het zijn deze kleine gebaren van zorg en aandacht die laten zien hoeveel we om elkaar geven, zelfs als we uit elkaars gezelschap vertrekken.

Samen door één deur

Laten we samen door één deur gaan, maar vaak zien we elkaar niet eens staan. We hebben snel ons oordeel klaar, alsof de ander automatisch een tegenstander is. Laten we bewust zijn van die neiging.

Dus laten we onze voeten vegen, symbolisch, voor wat we meedragen dat vervuiling veroorzaakt. Laten we ruimte maken voor elkaar, de ander voor laten gaan, en bewust de stap zetten van buiten naar binnen, met ons hoofd en hart.

Hang met aandacht je jas op, en laat los wat ons hier binnen afleidt. Kijk de ander recht in de ogen, luister met aandacht, en probeer te begrijpen wat er werkelijk wordt gezegd.

Neem hun woorden mee, zelfs als je later weer vertrekt. Misschien kunnen we zo samen blijven gaan, door die ene deur, met meer begrip en respect voor elkaar. ♦

Een kijkje achter de deuren

Welke verhalen spelen zich in de kamers achter gesloten deuren af? Vaak zijn deze verrassend, en anders dan je misschien op een eerste oogopslag zou denken. Hier enkele verhalen van mensen die alles weten van open en gesloten deuren, waarmee we je uitnodigen om die deur eens open te zetten. Kenmerken als gender, afkomst en leeftijd zijn weggelaten.

Zonder elementen die wellicht aannames met zich meebrengen, kunnen we misschien opener naar de ander kijken. Lees de verhalen, praat er met elkaar over of reflecteer in je eentje: wat voor persoon zou achter het verhaal zitten?

1

Scan de QR-code

Ik had een heel leuk en stabiel leven als een succesvol militaire student bij de marine. Vanaf mijn dertiende droeg ik al een uniform, en ik wist zeker dat mijn klasgenoten en ik allemaal uiterlijk 2040, kapiteinen of admiralen zouden zijn. Dit alles veranderde toen de militaire academie, waar ik bezig was met mijn opleiding, van de ene op de andere dag werd gesloten. Kort daarna werd ik gearresteerd en beschuldigd van "het zijn van een terrorist", en bracht ik dagen in detentie door in sportzalen met honderden hoogleraren, artsen en piloten. Gelukkig werd ik eruit gelaten. Ik ging verder met mijn studie aan een technische universiteit, maar mijn veiligheid was nog steeds niet zeker. De politie hield me voortdurend in de gaten, en ik leefde met de angst dat ze elk moment voor mijn deur konden staan. Eigenlijk was het voor veel mensen om me heen zo: elke week verdwenen er wel studiegenoten of vrienden.

Dan zag je dat ze opeens uit alle groepsapps stapten, en wist je dat dat was omdat hun Whatsapp al maanden buiten gebruik was. Waar zij waren wist niemand. De gevangenis zaten overvol, soms wel twee of drie keer hun capaciteit. Ook werden mensen gemarteld of erger, want polarisatie en corruptie verspreidden zich als een epidemie. Het is psychisch slopend, die constante spanning en onzekerheid. Toen ik voor de laatste keer door de politie werd gezocht was ik gelukkig niet thuis, maar toch besloot ik me aan mijn lot over te geven. Met goede moed en twee bijbels in mijn tas ging ik onderweg naar de stad van de gevangenis. Maar ik denk dat God iets anders besloot, de bus vloog namelijk in brand, en ik zag dat als een teken dat ik het land moest verlaten. Het moeilijkste aan mijn vertrek was het besef dat ik nu behoorde tot de groep mensen die ik –als een marineofficier– had moeten tegenstreven: een migrant, een vluchteling, een illegaal.

2

Scan de QR-code

In 2015 begon de oorlog, die veel onveiligheid en beperkingen met zich meebracht, vooral voor vrouwen. Na vijf jaar door de oorlog te hebben geleefd, met geen hoop op het einde ervan, ben ik weggegaan omdat ik nieuwe ervaringen wilde, ontdekken wie ik echt ben, en wat ik wil in het leven in een veilige omgeving.

Toen ik een scholarship in Amsterdam kreeg, greep ik die kans. Ik vond het geweldig, deel uitmaken van een groep internationale studenten. We ondernamen van alles.

Daarna besloot ik in Nederland te blijven. Dat besluit betekende ook dat ik mijn familie lange tijd niet zou kunnen zien. Inmiddels heb ik twee banen, en ik denk eraan weer te gaan rg wennen, ik vond het lastig dat er niemand was om mee te praten als ik thuiskwam. Sowieso vind ik het contact hier moeilijk. Waar ik vandaan kom, loop je gewoon bij de burens naar binnen als je je verveelt! Zo'n groot contrast met de Nederlandse agenda, haha.

3

Scan de QR-code

Het was moeilijk voor mij om een baan te vinden in mijn geboorteland, of te gaan studeren door de Sovjet oorlog. Toen mijn familie en ik naar Iran verhuisden, voelde dat als een tweede geboorte. Daar heb ik ook een heel dynamisch leven gehad, het was nooit saai. Door mijn werk had ik contact met allerlei mensen, elke dag waren er nieuwe uitdagingen, maar ik deed het met liefde en enthousiasme.

Helaas begon ook daar de corruptie en onveiligheid door de aanwezigheid van een dictatuur te groeien, en uiteindelijk maakte ik

de keuze om te gaan. Destijds dacht ik dat dit om een tijdelijke relocatie ging, ik had nog hoop. Het was lastig mijn grote en hechte netwerk van vrienden en familie achter te laten, maar misschien vond ik het feit dat ik helemaal van voor af aan moest gaan beginnen nog enger. Alle connecties, ervaringen, mensen op wie ik kon terugvallen... hoe moest ik dat allemaal nóg een keer gaan doen?

Samen voor Vrede. Nu!

Collecte voor vrede mensen en kerken in actie

Doe mee met de Vredesweek, draag bij met een collecte in uw kerk.

"Ik denk terug aan de jaren '80, toen voelde ik me vaak machteloos over de wapenwedloop. Dat hield me erg bezig. Als tiener kon je er niet veel aan doen. Nu heb ik als PAX-donateur wel de kans om er iets aan te doen: kernwapens moeten de wereld uit. Ik heb vertrouwen in PAX."

AARON ROYAARDS, PAX-DONATEUR

"Er gaan nu miljarden naar wapens. Maar er moet geïnvesteerd worden in projecten voor verbinding en vrede."

WIM DE JONG, PREDIKANT

"De dialoog aangaan, een ander leren begrijpen is wezenlijk. En dat is wat PAX ook doet. PAX is voor mij herkenning."

WIM BERGER, OUD-HUISARTS,
PAX-DONATEUR EN PAX CLUB VAN 100

"Ik ben geboren in 1945 in Hengelo en, behalve naar grootvader Teunis, ook vernoemd naar twee Canadese soldaten die bij hen ingekwartierd waren en beiden Leonard heetten. Ik sta een beetje in het teken van vrede. En ik zal altijd voor de vrede blijven tekenen."

LEN MUNNIK, POLITIEK TEKENAAR

"Reken d'r op, reken d'r op. Europa zal kernwapenvrij zijn'. Dat zei mijn vader, Mient-Jan Faber op 21 november 1981. 40 jaar later zijn we er nog niet."

HANNEKE FABER,
DOCHTER VAN VREDESACTIVIST
MIENT JAN FABER

Vredesweek 2024: Samen voor Vrede. Nu!

PAX organiseert al meer dan 50 jaar met duizenden mensen de vredesweek. Van 14 t/m 22 september 2024 komen honderden lokale activiteiten samen met een gemeenschappelijk doel: vrede. Vrede lijkt vanzelfsprekend, maar de realiteit is anders. Tijdens de nationale Vredesweek, dé actieweek voor vrede van PAX, laten we met duizenden mensen zien dat we het anders willen en dat het anders kan. Vrede komt niet vanzelf, daar moet je aan werken, met elkaar. Daarom is het thema dit jaar: **Samen voor Vrede. Nu!**

Met Ambassades van Vrede, met burgers en partnerorganisaties gaan we in de Vredesweek 2024 in gesprek over wat we op dit moment kunnen en moeten doen om vrede te bevorderen, nu en in de toekomst. Wij willen een krachtig en eensgezind geluid laten horen. Met allen die de wens tot vrede delen, zeggen we:

Samen voor vrede. Nu!

Dankzij uw steun boeken we successen

Dankzij mensen zoals u kunnen wij ons werk gericht op vrede, veiligheid en democratie blijven voortzetten. Van Colombia tot Oekraïne en van Syrië tot Soedan. En we boeken resultaat:

- na jarenlang campagne voeren werd het **VN-verdrag voor de afschaffing van kernwapens** door honderdtwintig landen aangenomen
- Sinds het begin van de Russische invasie in 2022 hebben Peace Engineers – lokale activisten getraind met steun van PAX- bijna **27.000 mensen ondersteund in hun mentaal welzijn** en bij de verbetering van de sociale cohesie in hun omgeving
- PAX voert de **vredesdialoog** met de Lord Resistance Army (LRA) in de Centraal-Afrikaanse Republiek (CAR) en overtuigde de rebellen samen met haar Congolese partnerorganisatie APRU om te demobiliseren en te ontwapenen
- Dankzij jarenlange campagnes van PAX, hebben 109 banken, verzekeraars en pensioenfondsen **beleid tegen investeren in kernwapens**. ABP, het grootste Nederlandse pensioenfonds, is daar één van. ♦

Bankrekeningnummer
voor donaties:
NL03 TRIO 0390 5150 00

Steun het werk van PAX door bovenstaande QR-code te scannen of paxvoorvrede.nl/vredescollecte

Alles over de Vredesweek: vredesweek.nl